

ומצווה על התבולה - מצות עשה על כהן גדול, כשרוצה לקחת אשה, לשאת נערה בתולה (רבינו אליקים; רמב"ם איטורי ב"ה יז, יג ומלבושי י"ט א, יח בדעת; שיח יצחק, בדעת רש"י). ויש שכתבו, שאינו מצווה לשאת בתולה, אלא שהוא מצווה בלאו הבא מכלל עשה, שלא לשאת בעולה (תוס' ישנים; גנזי יוסף בדעת רש"י).

וְכָל עֲבֹדוֹת יוֹם הַכַּפּוּרִים אֵינָן כְּפִשְׁרוֹת אֶלָּא בּוֹ, וגם עבודות הנעשות בכל יום על ידי כהן הדיוט, אינן כשרות ביום הכיפורים אלא בכהן גדול (בעל המאור א, א). ויש שכתבו, שעבודות אלו כשרות גם בכהן הדיוט, אולם יותר מצוה לעשותן ביום הכיפורים על ידי כהן גדול (ריטב"א יב, ב, בשם רבו).

וְכוֹלֵן נוֹהֲגוֹת בְּמִדְוָה בְּגָדִים - כהן גדול שהתמנה לאחר שנגזר שמן המשחה [בבית ראשון], ועלה לכהונה גדולה על ידי לבישת שמונה הבגדים (רש"י). ולא חזרו ועשו זמן אחר בבית שני, משום שנאמר בשמן שעשה משה רבינו 'יהיה זה לי לדורותיכם', זה ולא אחר (תוס' נזיר מז, א), או משום שאי אפשר היה לעשות שמן אחר, שכן עשייתו היתה על ידי נס [כמבואר בכריתות (ה, ב) ובהוריות (יא, ב)] [ע"פ ריטב"א מגילה ט, ב והערות הגר"ש אלישיב כאן].

תִּנְיָא נִמְי הִכִּי בְּגָדִים שִׁכְהֵן גְּדוֹל מְשֻׁמֵּשׁ בֵּהֶן מִשׁוּחַ מַלְחָמָה נִשְׁאָל בֵּהֶן, אבל אינו משמש בהן, ולפי ברייתא זו יכול כהן משוח מלחמה לשמש במקדש בארבעה בגדים, כי מעולם לא היה ראוי לשמש בשמונה, ואין זה נחשב שמורידין בקודש (כסף משנה כלי המקדש ד, כא, אך ראה שפת אמת לעיל ד"ה ככהן הדיוט).

וְהַנִּשְׁאָל פָּנָיו כְּלָפִי שְׂכִינָה - כלפי האורים ותומים שהם כתב שם המפורש שהיה מונח בתוך החושן (רש"י כאן ובשמות כ, לה), ואף שהחושן על לבו תמיד, לא די בכך, אלא עליו לכוון פניו אל החושן כדי שיהיה נחשב כעומד כלפי השכינה, אבל השואל מכון את פניו אל פני הנשאל ולא אל האורים ותומים, ולכן הוא לא נחשב כעומד כלפי השכינה אף שהוא עומד מול החושן (לחם יהודה כלי המקדש י, יא, בדעת רש"י). ויש שפירש, שהנשאל עומד כלפי הארון, והשואל עומד מאחוריו ופניו לאחורי הכהן (רמב"ם שם), שלדעתו אין לפרש שהחושן הוא המכונה 'שכינה', כי לדעתו האורים ותומים הם הכתב שעל החושן, שלא היה בו שם המפורש (ערוך השולחן העתיד כלי המקדש לב, ד), וכיון שפירש שה'שכינה' זהו כינוי לארון, לא פירש שהשואל עומד מול הנשאל, כי אם 'עמוד בין הנשאל ובין הארון, אין זה נחשב שהנשאל עומד מול השכינה, ואם יעמוד לאחר הארון, לא ישמע הנשאל את שאלתו (נאם דוד כלי המקדש שם).

וְלֹא מִתְרַהֵר בְּלָבוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְשָׂאֵל לוֹ, ובהמשך נאמר 'על פי יצאו', ודורשים זאת כאילו נכתב 'ושאל לו על פי' (רש"י), ואף שלשון 'על פי' נאמרה על הנשאל, היא נדרשת גם על השואל, כיון שנשמכה ללשון 'ושאל לו' (תוס' ישנים). ויש שכתב, שלומדים זאת מלשון 'ושאל', כי אין דרך שאלה אלא כשמוציאים בפה (ריטב"א). ויש שפירש, שמלשון 'ושאל לו לפני ה'', משמע ששואל לכהן בפני לפני ה', כי אם הכוונה שמהרהר את השאלה בלבו, אין צריך לומר שזה לפני ה' הידוע מחשבות כל אדם (מהרש"א).

אֶלָּא כִּדְרָךְ שֶׁאֵמָרָה חֲנָה בְּתַפְלָתָהּ, ואף שלמדנו מחנה שהמתפלל לא ישימע קולו אפילו לחבירו הסמוך לו, ודאי צריך המתפלל להשמיע קולו לה' שמתפלל אליו, וכך צריך גם השואל להשמיע קולו רק לנשאל (רש"י).

מִי שֶׁרָאוי לְבַא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד, ואף שכל מינוי עובר מאב לבנו בירושה, מינוי משוח מלחמה אינו עובר בירושה, לפי שמשוח מלחמה צריך לחזק את העם לקראת המלחמה, וראוי שיוטל הדבר על אדם הראוי לכך לפי צורך השעה, ולא יהיה הדבר תלוי בירושה, אבל בשאר המינויים אין קפידיא שיהיה הבן ממש כאביו (רדב"ז כלי המקדש ד, כא). ויש שכתבו, שרק מינוי של שררה עובר בירושה, אבל כהונה היא מינוי של קדושה ואינה עוברת בירושה, ורק כהונת כהן גדול עוברת בירושה, לפי שנתרבה הדבר מפסוק (ש"ת חתם סופר א"ח יב, ש"ת זרע אמת א"ח ט).

כִּכְהֵן גְּדוֹל מְשֻׁמֵּשׁ אֵיבָה, אבל מדאורייתא משוח מלחמה משמש בשמונה בגדים ככהן גדול (רש"י), ורב דימי הזכיר דין זה אף שמדברנו אינו משמש כלל, כיון שהדבר נוגע למעשה באופן שנתן לו הכהן הגדול רשות לעבוד (ע"פ מאיר), וכן נוגע הדבר למעשה בזמן שמת הכהן הגדול ועדיין לא מינו אחר, שאז אין חשש איבה, ויכול משוח המלחמה לשמש בשמונה בגדים (שיח יצחק).

כִּכְהֵן הַדְּיוֹט מְשֻׁמֵּשׁ מַעֲלִין בְּקֹדֶשׁ וְלֹא מוֹרִידִין, ואף שמעולם לא עבד בשמונה בגדים, כיון שהוא ראוי לעבוד בהם, אין להורידו לעבוד בארבעה (כסף משנה כלי המקדש ד, כא). ויש שכתב, שכיון שבשעת מלחמה הוא נשאל באורים ותומים בשמונה בגדים, אין להורידו בקדושה שיעבוד רק בארבעה בגדים (שפת אמת). ואין הדברים אמורים בזמן שהוא עדיין משוח מלחמה, כי אז אין לו לשמש בארבעה בגדים משום שהוא יחשב בכך מחוסר בגדים, אלא מדובר בזמן או חולה שכבר אינו משמש כמשוח מלחמה, ולכן אמרו שהטעם שאינו משמש בארבעה בגדים הוא רק משום שאין מורידין בקודש (תוס' ישנים; ריטב"א). והגמ' הוצרכה לפרש שהברייתא עוסקת בכהן כזה, משום שאם מדובר בכהן שעדיין מכהן כמשוח מלחמה, לא היה לברייתא לומר שאינו משמש בארבעה בגדים, שאין בכך חידוש שהרי הוא מחוסר בגדים, אלא היה לה לומר רק שאינו משמש בשמונה (חזו"א הוריות טו, כב).

לֹא פוֹרֵעַ - אינו מגדל שערו מחמת אבילות (רש"י). ויש שכתבו, שאין לכהנים לגדל שיער אף שלא מחמת אבילות, כי עליהם להיות נאים לצורך העבודה (סהמ"צ לרמב"ם לאוין קסג; חינוך מצוה קמט), וכהן גדול לא יגדל שערו פרע אף מחוץ למקדש (מהר"י קורקוס ביאת מקדש א, טו, בדעת הרמב"ם), שכיון שהוא יכול לעבוד בכל זמן שירצה, עליו להיות ראוי תמיד לעבודה (רלב"ג ויקרא י, ו). ויש שכתב, שבציורי האמור בכהן גדול (ויקרא כא, יב) 'מן המקדש לא יצא', נכלל גם ציווי שלא לצאת לעולם מקדושת המקדש (חסדי דוד מכות ג, י).

אֶבֶל פּוֹרֵם הוּא מְלַמֵּטָה שלא כדרך האבלים, משום עגמת נפש (רש"י על ה"ר"ף מו"ק טז, ב), ויש שכתב שעושה כן לזכר בעלמא לכבוד אביו ואמו (נימוקי יוסף שם). וקריעה זו היא רשות, כיון שאינו מקיים בכך מצוה (מנחת חינוך מצוה קמט אות ו; ערוך השולחן העתיד כלי המקדש כד, ט). ויש שכתב, שהכהן הגדול מחוייב בקריעה זו מדברנו, שעשו היצר שאינו ככל אדם, אבל לא ביטלו ממנו לגמרי חובת קריעה על המת (מנחת סולת קג, ד).

וְהַקְרִיט מְלַמֵּעָהּ, ואין הדברים אמורים בבגדי כהונה, שהקורע אותם לוקה [כמבואר לעיל (עב, א)], אלא בבגד חול, שההדיט קורע אותו מלמעלה, ולכהן גדול הותר לקורעו רק מלמטה (משיב דבר, כט; חזו"א הוריות טו, כג, וראה אבי עזרי ביאת מקדש א, י).